

Strategické plány měst (obcí i okresů)

Závěrem čelákovické diskuse, která už se sebemrskácky, jak už to bývá, soustřeďovala stále více na to, jak je naše disciplína (ÚP a U) v ohrožení, nebo přinejmenším desinterpretována a nejednou i zneužívána.

Po krajích zemí českých prý brousí samozvaní stratégové a nabízejí zpracování toho či onoho pod legislativně zatím nikterak nekodifikovaným názvem „strategický plán“. A nabízejí leccos.

Jak mám ověřeno, nejednou se jedná o jakýsi šířeji pojaté ÚHZ zpracované více méně od stolu. Ne vždy dojde takový materiál pochopení u zastupitelstva. Hlavním problémem je, podle mého názoru, podcenění interaktivního vztahu zpracovatele s komunitou - zastupitelstvem, občany a podnikateli konkrétního území. (Poznámka: Toto není jen nemoc přístupu k tzv. strategickým plánům.)

Neparticipativní přístup je stavěný na vratké sebestotě odbornického optimálního řešení - na racionálním přístupu (možná přežívání mechanistického inženýrského konstruktivismu, který je na organický, iracionální subjekt, jakým město a osídlení jsou, jen částečným lékem).

V Praze se rodí také strategický plán, kromě územního plánu města, který je - snad chce být - tím klasickým urbanistickým a inženýrským konstruktem v mezích zákona: dohodnutý a rozhodnutý!

O konceptu územního plánu už bylo napsáno dost a myslím, že dostát ideálům urbanistického přístupu postcorbusierovského bude fuška.

Přikládáme pro informaci dva dokumenty: co psali a píší o strategickém plánu a jak je schváleno souborné stanovisko ke konceptu územního plánu hl. města Prahy.

Miroslav Tůma

Pozn. red.: Prahou budoucnosti se zabývá stejnojmenný materiál, který s podtitulem Cesta ke strategii tvoří rozsáhlou šestnáctistránkovou přílohu časopisu Technický magazín č. 11/1996. Doporučujeme. Neseženete-li, v tomto okamžiku už vlastně starší číslo časopisu, pokusíme se vážným zájemcům sehnat separát materiálu, případně lze poskytnout alespoň černobílou xerokopii.

Využití dosavadních výsledků prací na Strategickém plánu hl. m. Prahy

Práce na strategické koncepci hl. m. Prahy byly zahájeny až v roce 1994. Strategický plán je tedy proti územnímu v určitém zpoždění a lze jej v tomto smyslu chápat především jako přípravu zadání pro další územní plán. Ve snaze přispět co nejvíce k definitivní podobě dnes chystaného územního plánu a tím i ovlivnit faktický rozvoj města v nejbližších letech, byl však zvolen takový postup přípravy strategické koncepce, aby v době projednávání konceptu nového územního plánu mohl strategický plán poskytnout územnímu co nejvíce zpřesňujících informací.

To určilo i postup prací na strategickém plánu v letech 1995 a 1996, kdy se prioritami staly prostorová analýza výsledků sčítání lidu, domů a bytů z roku 1991, nová projekce obyvatelstva a domácností a odhad potřeby bytů v Praze, průzkum podnikatelských aktivit v hlavním městě a čtveřice workshopů, připravených ve spolupráci s experty britského Know How Fundu, věnovaných územní struktuře města, dopravě, bydlení a harmonizaci ochrany a rozvoje, tedy klíčovými otázkám územního plánu. Ostatní workshopy, na nichž se politici, odborníci i představitelé podnikatelské sféry v Praze snaží společně formulovat cíle, politiky, priority řešení a realizační programy v jednotlivých oblastech života města, již bude možné do přípravy konečného návrhu Územního plánu hl. m. Prahy zahrnout jen v omezené míře.

Sociálně ekologický atlas Praha 1991

Vyhodnocení výsledků sčítání lidu, bytů a domů 1991 v územní struktuře města, připravené pro potřebu odborů Magistrátu, vedení městských částí i dalších odborných pracovišť města, bylo zahrnuto do analytické části konceptu územního plánu, je využito v jeho průvodní zprávě a stalo se jedním z podkladů navazujících prací.

Demografické projekce a odhady potřeby bytů nová projekce vývoje pražského obyvatelstva a domácností z února 1996 reagující na populační vývoj ve městě v posledních letech, potvrdila a jen velmi mírně korigovala předchozí projekce, které byly podkladem požadavků stanovených v územních a hospodářských zásadách.

Počet trvale bydlících obyvatel v hl. m. Praze v roce 2010

dle ÚHZ 1993	1200 tis.
dle projekce 1996	1180 tis.

Nová projekce potvrdila demograficky (nikoli tržně) stanovenou potřebu bytů, uvedenou v konceptu územního plánu (cca 114 tis. nových bytů na území hl. m. Prahy), která je poněkud vyšší než minimální potřeba odhadovaná v územních a hospodářských zásadách z roku 1993. Rozdíl je způsoben rychlejším nárůstem domácností jednotlivců a tedy i zmenšováním průměrné velikosti domácností v Praze.

Výsledky demografických projekcí a odhadů potřeby bytů jsou podkladem bilancí konceptu územního plánu, jsou uvedeny v jeho průvodní zprávě a v územním detailu (urbanistické obvody) specifikovány v jeho datové základně.

Workshop 1 Od Prahy monocentrické k polycentrické

1. Všemi účastníky workshopu byla přijata a potvrzena strategie přechodu od monocentrické k polycentrické struktuře města.
2. Byla potvrzena správnost koncepce rozvoje městských center, navržených v konceptu nového Územního plánu hl. m. Prahy včetně jejich lokalizace.
3. Z jednání pracovních skupin vyplynula potřeba specifikovat funkční náplně navržených center a vzájemně je koordinovat (i s přihlédnutím ke stávajícímu a připravovanému rozvoji center v regionálním zázemí města).
4. Vzhledem k rozdílům v předpokladech rozvoje jednotlivých center byla potvrzena nutnost stanovit prioritní projekty na základě jejich komplexního vyhodnocení.

Výsledky připravovaného hodnocení rozvojových předpokladů navržených center se promítnou do konečného návrhu ÚPN, především do úvah o jeho etapizaci.

Workshop 2 Doprava

Workshop potvrdil hlavní principy dopravní koncepce, formulované v "Zásadách dopravní politiky hl. m. Prahy" schválených 11. 1. 1996 Zastupitelstvem hl. m. Prahy. Za klíčové principy pro další práce na Územním plánu hl. m. Prahy lze považovat tyto závěry:

1. Preferenci hromadné dopravy.
2. Vytvoření jednotného a atraktivního regionálního integrovaného dopravního systému, založeného zejména na rozvoji sítě metra a tramvají, na zapojení příměstské železniční dopravy do systému a na kvalitním propojení jednotlivých prvků systému.
3. Nutnost restrikce automobilové dopravy progresivně směrem k centru při současné nabídce kombinovaného způsobu dopravy automobil - hromadná doprava (systém záchytných parkovišť park and ride) v rámci integrovaného dopravního systému a nabídce dvou komunikačních objízdných tras - Městského okruhu a Silničního okruhu; radiály by měly být posuzovány diferencovaně ve vztahu k oběma okruhům.
4. Omezování automobilového provozu v centru města zejména účinnou parkovací politikou a dalšími opatřeními proti zbytné automobilové dopravě ve prospěch povrchové hromadné dopravy, pěší a cyklistické dopravy.
5. Urbanistické řešení jednotlivých částí města musí vytvářet motivační předpoklady k využívání kolejových druhů hromadné dopravy.

Cílem těchto principů je ovlivnění současného nepříznivého trendu přesunu dělby přepravní práce na automobilovou dopravu ve prospěch hromadné dopravy a kvality životního prostředí na celém území Prahy a jejího regionu.

Účastníci workshopu dále zdůraznili nutnost systémově zapojených etapových řešení pro postupné dosažení dlouhodobých strategických cílů.

Workshop 3 Bydlení

Účastníci workshopu se shodli v názoru, že v bytové politice státu i města se nejvýznamnější zákonná a politická změna z posledních let, tj. ukončení role státu (obce) jako hlavního garanta a zaopatřovatele bydlení, stále ještě plně nepromítla do struktury institucí, legislativy ani do vědomí a jednání občanů.

Workshop, zabývající se bydlením a bytovou politikou v Praze, proto zdůraznil deregulaci nájemného při respektování nezbytných sociálních jistot jako základní podmínku vzniku fungujícího trhu s byty. Ve vztahu k dalším pracím na Územním plánu hl. m. Prahy jsou podstatné tyto závěry:

1. Vzhledem k očekávanému vývoji pražské populace, počtu domácností a standardu bydlení, se zahrnutím potřeb tzv. faktického obyvatelstva, odpadu bytového fondu a s vytvořením přiměřené rezervy je žádoucí ponechat v územním plánu plochy pro bydlení navržené v konceptu ÚPN) horní limit potřeby bytů v Praze).
2. Budoucí vývoj faktorů podmiňujících efektivní poptávku po bytech není v současné době a v daných podmínkách možné s dostatečnou mírou spolehlivosti odhadnout. Skutečnou efektivní poptávku po bytech (= reálnou tržně podloženou potřebu bytové výstavby k návrhovému horizontu ÚPN) ukáže až plně fungující trh s byty.
3. Z hlediska forem výstavby doporučili účastníci workshopu preferovat v hl. m. Praze výstavbu rodinných domů, domů s vyšší hustotou zástavby do vlastnictví uživatelů a bytových domů v různých formách spoluvlastnictví. Ve velkých sídlištních celcích by různé způsoby dostavby mohly být prevencí hrozící slamizace.

Workshop 4 Ochrana a rozvoj

Praha má jedinečnou šanci zhodnotit své kulturní a duchovní bohatství. K rozvíjení tohoto potenciálu města musí využívat všech dostupných zdrojů takovým způsobem, aby nedocházelo ke ztrátě těch hodnot, které vytvářejí jejího genia loci. Proces hledání dynamické rovnováhy mezi ochranou a rozvojem, chápané jako proporciální vztah zachovávané identity území a jeho ekonomické životaschopnosti, je závislý na realizaci řady požadavků, formulovaných účastníky workshopu, z nichž převážná většina směřuje mimo sféru vlivu územního plánu, především do oblasti legislativy, financování, regulace a koncepce ochrany historických a kulturních hodnot města. Územní plán však musí využít všech svých možností, aby v území historického jádra zachoval obytnou funkci, zejména fixací těch lokalit, v nichž se bydlení dodnes udrželo v převaze. Podrobnější charakteristika nevhodnějších funkcí dílčích částí historického jádra Prahy je uvedena

v závěrech workshopu 4 - Ochrana a rozvoj a bude využita v další práci na návrhu územního plánu.

Workshop 5 Ekologie

Workshop zdůraznil význam ekologických hledisek v celkové strategii rozvoje hl. m. Prahy a to vzhledem k současnému stavu životního prostředí ve městě, tak i v kontextu připravovaného vstupu České republiky do Evropského společenství a asociačních podmínek s tím spojených. Dílčí pracovní skupiny se zaměřily na problematiku vody a hospodaření s ní, na kvalitu ovzduší a zásobování města energiemi a na tvorbu a ochranu krajiny a zeleně. Nakládání s odpady a další ekologická témata budou předmětem navazujících prací. Pro další přípravu územního plánu hl. m. Prahy jsou podstatné tyto závěry:

Voda a vodní hospodářství

Hlavní strategické cíle v oblasti zásobování města pitnou vodou:

1. Zabezpečení spolehlivé dodávky kvalitní pitné vody v běžném provozu i při haváriích a vytváření podmínek pro spolupráci zdrojů.
2. Zachování koncepce tří zdrojů pitné vody pro hl. m. Prahu z důvodů jejich zastupitelnosti a zabezpečení dostatečných rezerv.

Hlavní strategické cíle v oblasti odvodnění města:

1. Odvodnění města pojaté jako komplex stokové sítě, vodních toků a podzemních vod.
2. Zachování a ochrana vodních toků včetně inundací jako biotopu.
3. Zastavení aridizace (vysoušení) území města.
4. Respektování zdrojů a ochrany vod při rozvoji urbanizace především v okrajových částech města a příhraničním pásmu regionu.
5. Orientace na dosažení souladu s limity Rady ES při uspořádání systému odvodnění města a posuzování čistoty toků.
6. Vymezení protipovodňových opatření na území hlavního města.

Ovzduší a energetika

Strategickou koncepcí energetické politiky je minimalizace emisí stacionárních i mobilních zdrojů na území města za současného snižování imisí s cílem pozitivně ovlivňovat zdravotní stav obyvatel. Hlavními strategickými cíli, významnými pro územní plán, jsou:

1. Vytváření ostrovních teplárenských soustav s vhodně umístěnými kogeneračními zdroji se záměrem postupného přechodu na zásobování těchto soustav teplem ze zdrojů mimo území města.
2. Postupné omezování sortimentu paliv používaných běžně ve městě pouze na ekologická paliva.
3. Důsledné respektování místních podmínek při navrhování způsobu zásobování teplem.
4. Rozšiřování využití progresivních technologií spalování odpadů k výrobě tepla a elektřiny.

Krajina a zeleň

Strategickou prioritou je zachování charakteru krajiny, a to nejen systému zeleně, ale i otevřené krajiny. Hlavními strategickými cíli, významnými pro územní plán, jsou:

1. Založení struktury města na systému ekologicky stabilních oblastí včetně podpory přirozenějšího zacházení s řekou a jejími přítoky a vytváření podmínek pro zakládání přiměřených ploch zeleně v nových obytných územích.
2. Členění struktury zástavby do menších celků s volnými prostupy.
3. Postupné snížení intenzivní zemědělské výroby, zejména polního hospodářství, nalezení optima mezi množstvím původně zemědělských ploch k zalesnění, vytvoření luk, sadů a ploch ke stavebnímu využití.
4. Umožnění prostupnosti krajiny obyvatelům města a jeho návštěvníkům (s ohledem na přírodní podmínky).
5. Vytvoření podmínek pro přiměřené plochy zeleně v nových obytných územích.
6. Zvyšování podílu biologicky aktivních ploch v hustě zastavěné části města všemi formami intenzifikace zeleně. Rozvoj v souvisle zastavěném území neřešit na úrok parkově upravených ploch.

Podrobnější charakteristika dílčích strategických cílů při vytváření harmonického vztahu mezi krajinou a rozvojem města a při ochraně a tvorbě zeleně v Praze je uvedena v závěrech Workshopu 5 - Ekologie a bude využita v další práci na návrhu územního plánu.